

❖ An Lúibín ❖

5 Meán Fómhair 2015

Logainmneacha

I leabhar le Tim Robertson, cartagrafaí Sasanach atá ina chónaí in iarthar na hÉireann le fada an lá, tá an abairt cháiliúil seo le fáil: ‘Irish placenames dry out when anglicised, like twigs snapped off a tree’. Tá brí fhorleathan le baint as sin; cuimhnimis, mar shampla, ar na logainmneacha Bundúchasacha atá chomh coitianta sin san Astráil.

Déanann sé trácht sa leabhar ar Mhuirmigh (*muir + magh*) i gConamara: léibheann gaineamhach cois farraige. Tá (dar le Robertson) borradh ársa an tsáile le cloisteáil i ‘muir,’ agus ainmnítear na magha (machairí) sna sceanscéalta mar áiteanna mar ar thit imeachtaí neamhshaolta amach. Deir Robertson gur ‘micro-echoes of powerful significances’ atá le cloisteáil fiú sna logainmneacha is coitianta. Tá an Trá Bhán mar chuid de Mhuirmigh, ‘eighty acres or so of grassed-over dunes and sandy levels called the White Beach’. Druidtear isteach léi ar bhóithrín aniar: ‘One approaches the White Beach by a quiet side road that branches off to the south from the main road and winds this way and that between lichen-mottled dystone walls, around hillocks with great granite boulders nested in heather and little fields with damp hollows full of yellow irises’. Gaineamh séidte agus féar ansin, agus trá leathan fhionn.

Cuireann na logainmneacha seo aigne áirithe in iúl dúinn má thuigimid an teanga. Éiríonn an seansaol aníos tríothu, saol nár cailleadh fós agus a bhfuil blas daonna dúchasach air i gcónaí. Is iad guth agus cuimhne na tíre iad.

San Astráil, áit a mbíodh na scórtha teangacha Bundúchasacha á labhairt agus cuid acu beo fós, tá an tír breac le logainmneacha a bhfuil bunús an phobail dall ar a mbrí: Adaminaby, Balkuling, Collaroy, Jannali, Nabawa, Yalgoo agus eile. Ba mhinic míthuiscint ag na coilínigh orthu agus ba mhinice fós mílitriú orthu; thabharfadh na cainteoirí dúchais deireanacha an taisece úd leo i gcré. Mar sin a chailleann tír tuiscint uirthi féin.

Le léamh

Robinson, Tim (2008). *Connemara: Listening to the Wind*. Penguin Books.

Na liagáin

Is iomaí fáinne liagán a tógadh sa Bhreatain sa tseanré, agus leagadh na céadta ceann le himeacht aimsire: níl i Stonehenge ach ceann amháin acu, agus ní cinnte go raibh sé ar an gceann ba mhó. B’fhéidir gurb é atá i gceist, mar sin féin, in *Historia Regum Britanniae* (Stair Ríthe na Breataine), saothar cáiliúil le Seáfraidh ó Mynwy (Galfridus Monemutensis nó Geoffrey of Monmouth). Manach léannta ba ea é a rugadh sa Bhreatain Bheag c. 1100. Eisean a thug dúinn an leagan is buaine de scéal Artúir, agus i Leabhar 10 dá stair tá cuntas ar fháinne liagán in Éirinn a dtugtaí *Chorea Gigantum* (Rince na bhFathach) air agus ar thug an Rí Airéilias chun na Breataine é le cabhair ón draoi Meirlin.

Bhí fonn ar Airéilias leacht a thógáil i gcuimhne ar na fir chróga dá chuid a maraíodh ar mhachaire an áir (*quae in memoriam tantorum virorum in aevum constaret*). Ach theip ar cheardaithe na ríochta leacht dá leithéid a thógáil agus moladh don Rí fios a chur ar Mheirlin, ós eisean amháin a bheadh in ann an obair a dhéanamh. Dúirt Meirlin leis an Rí gurbh é an leacht ab fhearr chuige Rince na bhFathach thall ar Shliabh Killarus in Éirinn. Ach bhí na liagáin úd chomh mór sin nárbh fhéidir le duine ar bith iad a bhogadh mura raibh eolas a cheirde aige. Dá

dtógfaí i bhfáinne sa Bhreatain iad mar a bhí siad thall, sheasfaidís go deo: *Qui si eodem modo quo ibidem positi sunt circa plateam hanc locabuntur, in aeternum stabunt*. Mhaígh Meirlin freisin gur thug fathaigh ón Afraic fadó iad agus go raibh cumas leighis ag na liagáin go léir.

Stonehenge
Wikimedia Commons

Chuaigh na Briotanaigh sa tóir orthu, mar sin, ach dhiúltaigh na hÉireannaigh na liagáin a ligean uathu. Bhí sé ina chogadh eatarthu láithreach agus ag na Briotanaigh a bhí an bua. Bhí siad ar a ndícheall ansin ag iarraidh na liagáin a bhogadh ach ba shaothar in aisce acu é.

Deficientibus igitur cunctis, solutus in risum, ait Merlinus: "Ut sciatis animi ingenium fortitudini corporis praevalere, ecce lapidum haec structura, quae viribus vestris non cessit, levius quam credi potest nostris iam machinationibus deponetur". [Nuair a theip ar na hiarrachtaí go léir, scairt Meirlin amach ag gáire agus dúirt: 'Chun go mbeadh a fhios agaibh gur treise éirim intinne ná neart coirp, féach an tógáil chloiche seo nár ghéill d'bhur ndícheall agus conas a aistreofar é níos éasca ná mar a chreidfeá de bharr mo chuid seifteanna féin.]

Labhair sé i gcogar faoi mar a bhí sé ag rá paidre agus d'ordaigh do na fir na liagáin a thabhairt leo, rud a rinne siad gan dua. Mar sin a tugadh na liagáin go dtí an Bhreatain.

Le léamh

Galfridus Monemutensis, *Historia Regum Britanniae*, Liber X:

http://www.medievalacademy.org/resource/resmgr/maa_books_online/hammer_0057.htm#toc_ma0057_head_010

Naitsithe na Gaeilge

Trí bliana ó shin chraol TG4 'Glaoch ón Tríú Reich,' scannán faisnéise a shoiléirigh an nasc idir scoláirí Gaeilge agus béaloideas sa Ghearmáin agus an Páirtí Naitsíoch ó na tríochaídí amach. Is é an Dochtúir Arndt Wigger a dhéanann trácht sna scannán: teangeolaí Gearmánach é a rugadh sa bhliain 1943 agus ar gearradh seal príosúnachta ar a athair tar éis dó cabhrú le cara leis, Giúdach, éalú ón nGearmáin. Bhí ar a athair dul san Arm ina dhiaidh sin. Scoláire suntasach is ea Wigger, staidéar déanta aige ar a lán teangacha agus mórán foilsithe aige. Tá Gaeilge ar a thoil aige agus d'aithneofa ar a thuin go bhfuil eolas aige ar Chonamara. Tá an scannán le fáil ar Youtube anois.

Sna 1960í rinne Wigger staidéar ar an nGaeilge faoin Dr Hans Hartman, fear a thaifead a lán cainteoirí Gaeilge i gConamara i ndeireadh na 1930í agus a chraolaigh bolscaireacht i nGaeilge ón nGearmáin i rith an Dara Cogadh Domhanda.

Bhí tionchar mór ag na Naitsithe ar na Gearmánaigh i mBaile Átha Cliath roimh an gcogadh. Ba Naitsí é Adolf Mahr nuair a cheap de Valera mar Stiúrthóir an Mhúsaeim Náisiúnta é i 1934. Ba é Mahr ceann na heagraíochta *Ausland* in Éirinn agus bhí sé ina bhall den státseirbhís Éireannach ar feadh an chogaidh, cé go raibh cead scoir aige agus é ina chónaí sa Ghearmáin. Bhí sé i gceannas foireann craoltóirí Naitsíocha a bhíodh ag labhairt le

muintir na hÉireann, i mBéarla nó i nGaeilge. (Bhíodh bolscaireacht den sórt seo á craoladh i dhá theanga is fiche.)

Rugadh Hartman in Rüstringen i dtuaisceart na Gearmáine 18 Samhain 1909. Rinne sé staidéar ar an teangeolaíocht agus bhí sé ar theangeolaithe móra na Gearmáine. Chuaigh sé sa pháirtí Naitsíoch sna tríochaidí ach dúirt sé níos déanaí go ndearna sé é in ómós an Stáit a thug scoláireacht dó agus chun nach gcuirfí isteach air ina dhiaidh sin.

Chuir deontas stáit ar a chumas Éire a bhaint amach i 1937 chun taighde a dhéanamh ar an mbéaloideas agus ar an nGaeilge. É ag obair faoi Adolf Mahr in Ard-Mhúsaem na hÉireann agus ansin i gCoimisiún an Bhéaloideas. Chaith sé tamall i gCarna ag foghlaim Gaeilge, i dTeileann agus sa Bhun Beag, agus ba bhreá leis an tréimhse a chaith sé ag siúl bhóithríní uaigneacha Chonamara. Bhíodh G2, rannóg eolais Arm na hÉireann, á faire, áfach, nó gur fhill sé ar an nGearmáin sa bhliain 1939. Sa bhliain 1942 d'fhoilsigh sé tráchtas dar theideal 'Über Krankheit, Tod und Jenseitsvorstellungen' (Tinneas, an Bás agus Nóisín na Síoraíochta in Éirinn).

I 1937 chuir sé isteach ar scoláireachtaí le cabhair ón Dr Erich Jaensch, síciatraí a raibh lámh aige i gcruithú chinetheoiric na Naitsithe. Bhí Ludwig Mühlausen, scoláire Gaeilge agus Naitsíoch, ag craoladh i nGaeilge ón nGearmáin ó Nollaig 1939. D'iarr sé ar Hartmann caint Ghaeilge a chraoladh gach seachtain, iarratas nárbh fhurasta a dhiúltú, ó bhí Hartman ag brath ar Mühlausen chun feitheoireacht a dhéanamh ar a dhochtúireacht. Dúirt Hartman níos déanaí gur chuir sé srian an-dian le hábhar frith-Sheimíteach ina chuid craoltóireachta (srian nár cuireadh le cuid dá fhoireann). Bhíodh sé á aitiú ar a éisteoirí a neodracht a choinneáil. (Is dócha, mar sin féin, go raibh dhá thrian den phobal ar son na gComhghuailithe sa chogadh.) Ach léirítear sa chlár go ndeachaigh sé sa pháirtí dá thoil féin i 1933 agus gur iarr sé go dtabharfaí post dó sa rannóg bolscaireachta.

I ndiaidh an chogaidh fuair Hartman cabhair ó scoláirí in Éirinn. Ceapadh é ina léachtóir sa Teangeolaíocht Cheilteach in Ollscoil Göttingen i 1948 agus ina ollamh le Teangeolaíocht Chomparáideach in Ollscoil Hamburg i 1953. Bhí sé ag bailiú eolais i nDún na nGall agus i gConamara (le Tomás de Bhaldraithe) sna 1960í agus lean air ag foilsiú léinn. Is léir nach raibh meas Naitsí ag scoláirí Gaeilge in Éirinn air; b'in cuid dá stair a cheil sé go maith. Cailleadh é 11 Nollaig 2000.

D'fhoghlaim Arndt Wigger Gaeilge faoi Hartman in Ollscoil Hamburg sna 1960í. Admhaíonn sé nach bhfaca sé rian dá laghad den Naitsíochas ar mheon ná ar aigne a sheanmhúinteora. B'fhear séimh é a tharraingíodh go an-mhaith le muintir na Gaeltachta. Deir Wigger, áfach, go dtréigfeadh sé Hartman ar an bpointe boise dá mbeadh a fhios aige ag an am go raibh sé siúd ina iarbhall den Pháirtí Naitsíoch.

Féach

'Hartman, Hans,' *An Bunachar Náisiúnta Beathaisnéisí Gaeilge*: <http://www.ainm.ie/Bio.aspx?ID=1545>
(Diarmuid Breathnach & Máire Ní Mhurchú)

David O'Donoghue, 'Glaoh ón Tríú Reich – A Call From The Third Reich,' *History Ireland*:
<http://www.historyireland.com/20th-century-contemporary-history/glaoh-on-triu-reich-a-call-from-the-third-reich/>

'Glaoh ón Tríú Reich' (físeán): https://www.youtube.com/watch?v=MILibMEWu_Q

An Astráil agus na chéad teangacha

Is iad na teangacha is sine ar domhan iad, ach ní fios cá mhéad acu a thiocfaidh slán. Tá sé léirithe ag an dara Suirbhé Náisiúnta Teangacha Bundúchasacha (*National Indigenous Language Survey – NILS*) nach bhfuil á labhairt anois ach timpeall 120 cinn díobh as timpeall 250 a bhíodh ann agus nach bhfuil trí cinn déag díobh láidir. Ach tá teacht aniar le feiceáil i dtimpeall tríochada de na teangacha is mó atá i mbaol agus sin de bharr cláir teanga a ligeann do dhaoine athshealbhú a dhéanamh ar theangacha gan úsáid. Tá teangacha nua ann, leithéidí Kriol agus Yumplatok, a bhfuil na mílte cainteoir acu. Mar sin féin, níl teanga traidisiúnta Bundúchasach ar bith slán ar fad ó bhaol an mheatha.

Deir an Suirbhé go bhfuil tionscnaimh ar siúl ar fud na hAstráile maidir le teangacha Bundúchasacha. Tá acmhainní á gcumadh, teangacha á múineadh, beartais á leagan amach agus fógraíocht á déanamh. Ach ní mór breis taighde a dhéanamh chun a fháil amach céard is fearr a dhéanamh i ngach cás. Tá dhá shaghas cláir ann a bhfuil éifeacht ar leith leo – ‘máistir-printíseach’ agus ‘nead teanga’ – ach níor thángthas ach ar shampla amháin de cheachtar acu.

Téann gach teanga i neart nó i laige ar a bhealach féin. Fiú na dteangacha atá ag dul i neart tá siad ag athrú, agus is minic nach bhfoghlaímíonn an t-aos óg ach leagan tanaithe de theanga.

Níl aon amhras ná gur gá greim maith a bheith agat ar Bhéarla caighdeánach chun dul chun cinn san Astráil. Ach ní hionann sin is a rá nach féidir an dara nó an tríú teanga a chleachtadh. Deir staidéir idirnáisiúnta gur fusa an dara teanga a fhoghlaim má tá léamh agus scríobh na teanga dúchais ag na daltaí. Ní foláir, áfach, a lán rudaí a sholáthar seachas oideachas sa chéad teanga: seirbhísí ateangaireachta agus aistriúcháin, seirbhísí sláinte agus seirbhísí dlí. Cuimhnimis ar an méid a dúirt an Applied Linguistics Association of Australia (2009).

These languages are valuable in their own right as extraordinary and unique linguistic systems but equally for the distinctive knowledge, values and social relationships they embody and to which they give access. Once lost to individuals and social groups, recovery is at best very difficult and generally impossible. When Indigenous languages and their speakers are given a valued place in the school, as in mother-tongue medium programs, the chances for survival of the languages is much greater. Conversely, if educational programs relegate these languages to the periphery, the message to children and their families is clear and strong: your language is peripheral, optional, merely decorative, and not worth your or anyone else's real attention or effort.

Maítear go bhfuil dlúthbhaint ag na teangacha le heolas éiceolaíoch. Is féidir brabach a bhaint as an eolas sin agus pobail áitiúla a chur chun cinn dá bharr.

Tá a lán de na teangacha beo le fáil i gCríoch an Tuaiscirt, ach is fada rialtas na Críche ag iarraidh múineadh teangacha Bundúchasacha a chosc sna scoileanna. Ní thuigtear cén fáth, ós beartas é atá bunoscionn le comhairle na saineolaithe. Ach ar a laghad tá Cartlann Bheo na dTeangacha Bundúchasacha curtha ar bun, rud a rinneadh le maoiniú de chuid Chomhairle Astrálach an Taighde. Bailiúchán digiteach é d’ábhar ar chruthaigh Lárionaid Ábhair Scríofa an chuid is mó de i gCríoch an Tuaiscirt ó 1973 amach i scoileanna a raibh cláir dhátheanacha acu. Tá scéalta cruthaíochta ann, scéalta faoi theacht na nEorpach, cuntas ar shean-nósanna, scéalta rabhaidh, scéalta grinn, eolas comhshaoil, eolas leighis, leabhair léitheoireachta, agus a lán rudaí eile.

An uair dheireanach a cuireadh deireadh le hoideachas dátheangach, cuireadh an t-ábhar i leataobh. Uaireanta tugadh aire mhaith dó, uaireanta rinneadh faillí ann nó caitheadh amach é. B’éigean d’fhoireann na Cartlainne cóipeanna maithe a fháil chun iad a scanáil agus cead úsáide a fháil ó na húdair agus ó na maisitheoirí nó óna muintir. Anois tá siad ar lorg téacsanna eile i dteangacha laga na Críche agus ag iarraidh ar dhaoine agus ar scoileanna fónamh a bhaint as an mbailiúchán.

The archive helps us understand how these languages reflect and produce a uniquely Australian knowledge of our history, our place, our relation to the land, our understanding of environments and seasons, the work for example of fire ecology, and our health in body and spirit. English has not evolved to make and do Australian life in the way Australian languages have.

Ach i deisceart na tíre caithfear na teangacha úd a athbheochan. Timpeall ocht is tríocha teanga a bhíodh á labhairt i Stát Victoria agus cuid mhaith acu foroinnte de réir muintreacha. Tá a lán dreamanna ag iarraidh na seanteangacha a athbheochan anois agus feidhm á baint as foclóirí, féilirí, fógraí, múineadh neamhfhoirmiúil agus eile. Deirtear gur cóir béim a chur ar labhairt na teanga agus géilleadh d’údarás cultúrtha an phobail agus na seanóirí. Caithfear a lán rudaí a shocrú roimh ré: litriú a cheapadh, foclóirí agus gráiméir a sholáthar, focail nua a chumadh agus foinsí fóna a fháil, agus beartú ar fhuaimniú cuí.

Measann muintir an deiscirt gur mar a chéile iad athshealbhú teanga agus athshealbhú féiniúlachta. Dá bhrí sin is dóigh leo nach cóir an t-athshealbhú sin a dhéanamh gan chead gan chomhairle. B’fhearr le pobail éigin gur do dhaltai Bundúchasacha a mhúiní an teanga ar dtús, ach aithnítear má mhúintear do dhaltai neamh-Bhundúchasacha í go maolódh sin an droch-chaidreamh agus an ciníochas.

Le léamh

- Aboriginal Languages, cultures and reclamation in Victorian schools: standards P-10 and protocols: http://www.vcaa.vic.edu.au/Documents/vels_aboriginal_languages.pdf
- Maintaining Indigenous languages: revering a distant past or contributing to a better future? <http://blogs.crikey.com.au/fullysic/2012/11/01/maintaining-indigenous-languages-revering-a-distant-past-or-contributing-to-a-better-future/>
- Report of the 2nd National Indigenous Languages Survey: http://aiatsis.gov.au/sites/default/files/products/report_research_outputs/2014-report-of-the-2nd-national-indigenous-languages-survey.pdf
- Indigenous Remote Communications Association: <http://www.irca.net.au/sector/language-and-culture>
- 'Some vital signs for Aboriginal languages': <http://theconversation.com/some-vital-signs-for-aboriginal-languages-25148>
- Living Archive of Aboriginal Languages: <http://www.cdu.edu.au/laal/>

Mura mian leat *An Lúibín* a fháil, cuir teachtaireacht dá réir chun rianach@optusnet.com.au.

If you do not wish to receive this newsletter, please send an email accordingly to rianach@optusnet.com.au .

Leaganacha simplithe

Naitsithe na Gaeilge

Tri bliana ó shin chraol TG4 ‘Glaoch ón Tríú Reich’. Scannán faisnéise é a thaispeánann go raibh baint ag roinnt scoláirí Gaeilge sa Ghearmáin leis na Naitsithe. Is é an Dochtúir Arndt Wigger a dhéanann trácht sna scannán. Teangeolaí Gearmánach é agus Gaeilge ar a thoil aige.

Sna 1960í rinne Wigger staidéar ar an nGaeilge faoin Dochtúir Hans Hartman, scoláire Gaeilge a bhíodh ag obair i gConamara. Chraolaigh Hartman bolscaireacht i nGaeilge ón nGearmáin i rith an Dara Cogadh Domhanda.

Bhí Naitsithe eile i measc na nGearmánach a bhí i mBaile Átha Cliath roimh an gcogadh. Orthu sin bhí Adolf Mahr, a bhí ina Stiúrthóir ar an Músaeim Náisiúnta. I rith an chogaidh bhí sé i gceannas craoltóirí Naitsíochas a bhí ag craoladh i nGaeilge ón nGearmáin.

Rugadh Hartman sa bhliain 1909. Ba theangeolaí mór é. Chuaigh sé sa pháirtí Naitsíoch sna tríochaidí ach dúirt sé níos déanaí go ndearna sé é chun nach gcuirfi isteach air ina dhiaidh sin.

Bhain sé Éire amach sa bhliain i 1937. Chuaigh sé go dtí Conamara chun Gaeilge a fhoghlaim agus taighde a dhéanamh. D’fhill sé ar an nGearmáin sa bhliain 1939. Bhí sé ag craoladh i nGaeilge i rith an chogaidh agus é á rá leis na hÉireannaigh a neodracht a choinneáil. I ndiaidh an chogaidh chuaigh sé ar ais go dtí Éire chun taighde a dhéanamh. Níor admhaigh sé go raibh sé ina Naitsí tráth. Fuair sé bás sa bhliain 2000.

D’fhoghlaim Arndt Wigger Gaeilge faoi Hartman in Ollscoil Hamburg sna 1960í. Admhaíonn sé sa acannán nach bhfaca sé rian dá laghad den Naitsíochas ar aigne a sheanmhúinteora. B’fhear séimh é a tharraingíodh go an-mhaith le muintir na Gaeltachta. Deir sé go dtréigfeadh sé Hartman ar an bpointe dá mbeadh a fhios aige go raibh baint ag Hartman leis na Naitsithe.

Teangacha ársa na hAstráile

Deir an dara Suirbhé Náisiúnta Teangacha Bundúchasacha (*National Indigenous Language Survey – NILS*) nach bhfuil á labhairt anois ach timpeall céad is fiche teanga Bundúchasaxh as timpeall dhá is caoga teanga a bhíodh ann. Níl ach trí cinn déag díobh láidir. Ach tá timpeall tríocha teanga ag dul i neart agus tá teangacha nua ann: Kriol, mar shampla.

Fiú na dteangacha atá ag dul i neart tá siad ag athrú, agus is minic nach bhfoghlaimíonn an t-aos óg ach leagan tanaithe de theanga.

Is gá do dhaoine Béarla caighdeánach a bheith acu chun dul chun cinn san Astráil. Ach deir staidéir idirnáisiúnta gur fusa an dara teanga a fhoghlaim má tá léamh agus scríobh a dteanga dúchais ag na daltaí.

Tá eolas éicealaíoch le fáil i dteangacha Bundúchasacha. Is féidir brabach a bhaint as an eolas sin.

Tá a lán de na teangacha beo le fáil sa Northern Territory, ach bíonn an rialtas atá ann ag iarraidh múineadh teangacha Bundúchasacha a chosc sna scoileanna. Ach tá Cartlann Bheo na dTeangacha Bundúchasacha curtha ar bun. Bailiúchán digiteach é d’ábhar múinteoireachta i dteangacha Bundúchasacha a rinneadh do scoileanna nuair a bhí clár dhátheanacha ann.

Scéal eile atá acu i deisceart na tíre. Timpeall ocht is tríocha teanga a bhíodh á labhairt i Stát Victoria, agus cuid mhaith acu foroinnte de réir muintreacha. Tá a lán dreamanna ag iarraidh na seanteangacha a athbheochan anois. Deir siad gur cóir béim a chur ar labhairt na teanga agus géilleadh d’údarás cultúrtha na seanóirí. Tá a lán rudaí le socrú: foclóirí agus gráiméir a sholáthar, focail nua a chumadh agus foinsí fóna a fháil.

Deir muintir an deiscirt gur mar a chéile iad athshealbhú teanga agus athshealbhú féiniúlachta. Ní ceart an t-athshealbhú sin a dhéanamh gan chead gan chomhairle. Ach má mhúintear teangacha

Bundúchasacha do dhaltai neamh-Bhundúchasacha maolóidh sé sin an droch-chaidreamh agus an ciníochas.

Dhá dhán le Colin Ryan

Ar cuairt

Súlaithe agat air
mar scáil sa tsráid tráthnóna
é anois ar do thairseach
ag iarraidh eolas an bhealaigh:
siúd chugat isteach é
ag réiteach béile duit
ag cóiriú do chuid éadaigh
ag fágáil slán leat:
tú ag bualadh romhat amach
is an bealach ar eolas agat

Treoraí

É ina aonar sa chaifé
ag cuimhneamh orthu siúd
a thabharfaidh sé go dtí cathair
nach bhfuil ann: na múrtha úd
an chearnóg bhánaithe
an pálás is na portráidí
an bealach amach cois cladaigh
is solas gorm na farraige:
fanfaidh sé ar an trá
faoi challán na bhfaoileán
is an tonn gheal chuige
a sháróidh an seachmall